

ЗАРУБІЖНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД

УДК 378:37.046

І. О. Линьова

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОКТОРСЬКИХ ПРОГРАМ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬО-ДОСЛІДНИЦЬКОМУ ПРОСТОРИ: ЕСТОНСЬКИЙ ДОСВІД

Визначено основні критерії забезпечення якості докторських програм у Європейському освітньо-дослідницькому просторі. Розглянуто, проаналізовано декларації і комюніке Болонського процесу міністрів, відповідальних за вищу освіту щодо Європейського простору вищої освіти, положення нового Закону України «Про вищу освіту» та матеріали Національної незалежної агенції Естонії по забезпеченню якості вищої освіти (ЕККА).

Ключові слова: *Європейський простір вищої освіти; Європейський дослідницький простір; докторська підготовка; структуровані докторські програми; критерії забезпечення якості докторських програм; компетентність; мобільність; міждисциплінарність.*

Вступ. Після прийняття 1 липня 2014 року Закону України «Про вищу освіту» відбуваються суттєві зміни у підготовці наукових кадрів через аспірантуру і докторантуру вищих навчальних закладів та наукових установ України. Процес упровадження нової парадигми освіти України безпосередньо пов'язаний з участю у Болонському процесі.

На основі здійсненого аналізу Болонських декларацій та комюніке міністрів, відповідальних за вищу освіту у Європейському просторі вищої освіти (ЄПВО), ми можемо констатувати, що підходи до забезпечення якості докторських програм у Європейському освітньо-дослідницькому просторі за останнє десятиріччя формуються на таких базових положеннях:

- рівень докторської підготовки розглядається як зона перетину Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору;
- одним із пріоритетів було визначено забезпечення якості (в тому числі і докторських програм), що лежить в основі розвитку ЄПВО та здійснюється на рівнях – загальноєвропейському, національному і рівні ВНЗ;
- докторські програми необхідно розглядати як частину неперервного процесу реалізації трициклової вищої освіти; центральним компонентом третього циклу є розвиток знання через оригінальне та самостійне дослідження;
- докторська підготовка є не тільки третім циклом в системі структури кваліфікації ЄПВО (РК-ЄПВО), але і першим етапом кар'єри молодого дослідника;
- докторським програмам повинні бути притаманні студенто-центрований та компетентний

(результатний) підходи (Линьова І. О. (а), 2014, с. 234-237; Лобанова Л. С., 2012, с. 70).

Вивчення попередньо зазначених документів дозволило визначити такі основні принципи забезпечення якості докторських програм у Європейському освітньо-дослідницькому просторі за останнє десятиріччя:

- центральним компонентом третього циклу є розвиток знання через оригінальне дослідження;
- вищим навчальним закладам, що надають вищу освіту засновану на дослідженнях, потрібно проектувати та реалізовувати дослідну складову у всіх трьох циклах, мотивуючи студентів отримувати досвід проведення досліджень та стимулювати їхній інтерес до наукової кар'єри в академічній та інших сферах;
- прозорість, здатність до працевлаштування;
- мобільності на третьому циклі навчання (Линьова І. О. (а,б), 2014, с. 234-237, с. 94; Лобанова Л. С., 2012, с. 70).

З точки зору забезпечення якості докторських програм в частині діяльності наукових керівників докторантів, новим етапом перегляду ролі керівництва докторськими програмами стали принципи, що окреслили коло вимог та були затверджені форумом «Зальцбург II» у 2010 році (Salzburg II Recommendations European universities' achievements since 2005 in implementing the Salzburg Principles; Рашкевич Ю. М., 2014, с. 7):

- інституційна політика докторської підготовки ґрунтується на дослідницькій стратегії;
- чітко визначено відповідальність докторант-керівник-навчальний заклад;
- наукове керівництво визначено ключовим аспектом забезпечення якості та повинно

бути колективною роботою з чітко визначеними обов'язками головного керівника, контролюючого органу, докторанта, докторської студії, науково-дослідної групи та у станова.

Проблемою реформування сучасної докторської підготовки опікуються зарубіжні та вітчизняні вчені: В. Байденко, А. Вашуленко, М. Винницький, Л. Гриневич, Т.Добко, В. Захарченко, М. Згуровський, С. Калашнікова, Л. Кострова, Л. Лобанова, В. Луговий, А. Мелешевич, В. Моринець, Ю. Рашкевич, І. Регейло, Н. Селезньова, Ж. Таланова та інші науковці. Але проблема критеріально-організаційного забезпечення якості докторських програм на основі загальних принципів залишається актуальною та недостатньо розробленою. На думку В. Лугового, стандарти вищої освіти є основою оцінки якості вищої освіти та професійної підготовки, а також якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів незалежно від їх типів, рівнів акредитації та форм навчання (Правові засади реалізації болонського процесу в Україні, 2014, с. 76). У Законі України «Про вищу освіту» (Розділ III Стандарти освітньої діяльності та вищої освіти. Статті 9-10) «стандартом освітньої діяльності» визначена «сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу і наукової установи»; а «стандартом вищої освіти» визначено «сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності» (Закон України про вищу освіту, 2014, с. 16). Отже, поставлена задача розробити ті самі мінімальні вимоги (критерії та показники) для кожного рівня вищої освіти задля якісного реформування освітньої системи.

Метою статті є визначення основних критеріїв забезпечення якості докторських програм у європейському освітньо-дослідницькому просторі та окреслення таких, що знайшли своє відображення у Законі України «Про вищу освіту» і дали поштовх до розробки нового «Положення про порядок підготовки фахівців ступенів доктора філософії та доктора наук в аспірантурі та докторантурі вищих навчальних закладів (наукових установ)».

Критерії забезпечення якості докторських програм: досвід Естонії. Найбільш високий рівень вимог щодо забезпечення якості вищої освіти та безпосередньо докторської підготовки вписаний в Законі України «Про вищу освіту» у Розділі VI Вищі навчальні заклади (Стаття 30. Дослідницький університет п. 4.) «Критерії, за якими надається статус дослідницького університету, базуються на таких засадах:

1. розгалужена інфраструктура та матеріально-технічна база, що забезпечують провадження науково-освітньої діяльності на світовому рівні, зо-

крема визнані наукові школи, центри, лабораторії тощо;

2. міждисциплінарність освіти і науки, потужна фундаментальна складова наукових досліджень, якість яких підтверджена, зокрема, публікаціями у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях;

3. забезпечення високоякісної фахової підготовки докторів наук та здатність впроваджувати і комерціалізувати наукові результати, якість системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових кадрів у вищому навчальному закладі;

4. рівень інтеграції і світовий освітньо-науковий простір, зокрема кількість міжнародних проектів, створених об'єктів права інтелектуальної власності, спільних з підприємствами та іноземними вищими навчальними закладами наукових проектів, грантів тощо;

5. місце в національному, галузевих та/або міжнародних рейтингах вищих навчальних закладів;

6. кількість публікацій за показниками визнаних міжнародних науково метричних баз та у міжнародних реферованих виданнях (Закон України про вищу освіту, 2014, с. 37)».

Перший та частково другий пункт ми не будемо розглядати, бо для створення дійсно необхідної інфраструктури та матеріально-технічної бази задля забезпечення міждисциплінарності та потужності фундаментальних наукових досліджень потрібне реформування системи фінансування вищої освіти і науки. Високе місце у рейтингах (пункт 5) – це вже результат роботи по забезпеченню якості. Третій, четвертий та шостий пункти формують вимоги безпосередньо до професорсько-викладацького складу наукових керівників докторських досліджень: високий рівень фахової компетентності, активна наукова діяльність, адаптивність, високий рівень володіння принаймні однією європейською мовою, постійне особистісне зростання (здатність до саморозвитку та самовдосконалення).

Задля результативного визначення основних критеріїв забезпечення якості докторської підготовки, наведемо приклад процедури стандартного розгляду Естонської Незалежної агенції забезпечення якості вищої освіти (EKKA) ESTONIAN HIGHER EDUCATION QUALITY AGENCY (Transitional evaluation – from for standard proceeding) докторської підготовки (*матеріали надані директором агенції підчас візиту автора статті в Таллінн в червні 2014 р.*). Анкета стандартного розгляду докторської підготовки складається з трьох основних розділів та підрозділів і критеріїв до них (переклад автора):

«1. Оцінювання якості проведення підготовки / навчання.

1.1. Вимоги до програми дослідження та результатів навчання:

- навчальна програма виконується в сфері дослідження та навчання і базується на страте-

гічному плані розвитку інституції та вносить вклад у виконання місії інституції та досягнення своїх цілей;

- навчальна програма бере до уваги потреби ринку праці та цільової групи;
- у професійній вищій освіті навчальна програма дослідницької програми пов'язана з конкретною професією;
- назва програми узгоджується із змістом;
- методи дослідження, що використовуються, проведення досліджень, у тому числі обсяг самостійної роботи та виробничої практики, сприяють досягненню цілей навчальної програми;
- цілі і завдання навчання за навчальною програмою сформульовані таким чином, щоб служити основою для оцінки знань і навичок випускників цієї програми;
- цілі і результати навчання за навчальною програмою адекватні та можуть бути порівняні з результатами навчання даного циклу вищої освіти, описаних у Додатку 1 Стандартів вищої освіти ЄПВО;
- цілі і результати навчання за навчальною програмою відповідають вимогам і тенденціям міжнародного законодавства, які регулюють професійні сфери;
- при існуванні професійного Стандарту, цілі та результати навчання за навчальною програмою повинні враховувати отримання і впровадження знань і навичок, описаних в ньому;
- практична робота (практика), необхідна для досягнення результатів навчання, надає можливість студентам-докторантам отримати знання та реалізувати ефективні методи роботи;
- практика чітко регламентована, результати практичної частини дослідження визначені;
- в наявності інструкції для практичної роботи та забезпечується керівництво студентами в робочому середовищі».

Отже, вимоги до програми дослідження, з точки зору забезпечення її якості, більшою мірою спрямовані на: - кореляцію з місією та стратегією інституції та потребами ринку праці; - узгодженість місту програми зі Стандартами, форм і методів з цілями і завданнями програми дослідження; – отримання конкретного результату від дослідження.

«1.2. Дослідження програми розвитку та вимоги до викладацького складу:

- розробка програм дослідження є безперервним процесом;
- розвиток дослідницької програми включає в себе студентів і роботодавців
- члени викладацького складу ознайомлені з цілями програми дослідження та їхньої ролі в досягненні цих цілей;
- для усунення недоліків дослідницької програми, яка отримала умовну акредитацію, було складено та реалізовано план дій;
- система зворотного зв'язку (за участю студентів, аспірантів, роботодавців, викладаць-

кого складу) є ефективною і її результати застосовуються;

- кваліфікація викладацького складу навчальних програм відповідають вимогам, встановленим у законодавстві, а також тим, які виникають із специфіки досліджувань групи програм;
- члени професорсько-викладацького складу мають відповідні навчальні/викладацькі компетенції;
- члени викладацького складу беруть участь у дослідженні та його розробці;
- члени викладацького складу співпрацюють із зацікавленими сторонами групи навчальної програми поза межами навчального закладу;
- система розвитку персоналу є ефективною: члени професорсько-викладацького складу мають можливості для самовдосконалення та саморозвитку, проводяться регулярні інтерв'ю (анкетування) розвитку персоналу та/або застосовуються інші методи розвитку персоналу;
- відвідування членами викладацького складу (в тому числі із зарубіжних вищих навчальних закладів) та участь у проведенні досліджень в дослідницької групи програм;
- члени професорсько-викладацького складу навчального закладу/наукової установи (в галузі вивчення даної дослідницької групи програм) надалі регулярно використовують свої знання та навички в зарубіжних установах/навчальних закладах та беруть участь у наукових конференціях вищого рівня.»

Таким чином, високий рівень вимог до викладацького складу інституції спрямований на забезпечення якості програм дослідження, особливо задля постійного розвитку як дослідницьких програм так і персоналу.

«1.3. Студенти (докторанти)

- вхідні вимоги для абітурієнтів на основі якостей, необхідних для досягнення результатів навчання даної програми дослідження;
- система консультування студентів (навчання, кар'єра, психологічне консультування) є ефективною;
- оцінювання результатів навчання включає в себе зворотний зв'язок підтримки їх розвитку;
- студенти беруть участь у програмі міжнародної мобільності;
- відсоток студентів, що беруть участь у студентській мобільності залишається стабільним або зростає;
- навчальний заклад визнає попереднє навчання і досвід роботи студентів;
- участь студентів у процесі прийняття рішень на різних інституційних рівнях.»

Як бачимо, критеріями забезпечення якості дослідження, окресленими через вимоги до студентів та окрім високого рівня підготовки абітурієнтів, велика увага приділяється активності студентів: зворотній зв'язок, мобільність, прийняття рішень.

Отже, перший блок критеріїв та вимог був присвячений оцінці якості проведення підготовки досліджень, другий, дає нам можливість оцінити викладацький склад, матеріальну базу та фінансове забезпечення ресурси.

«2. Оцінка ресурсів, необхідних для проведення досліджень»

2.1. Вимоги до викладацького складу інституції:

- кількість осіб викладацького складу і наукових співробітників, які відповідають кваліфікаційним вимогам, що встановлені законодавством і впливають із специфіки навчальної програми групи/спеціальності – (на основі своїх обов'язків, обсягів проведених досліджень і кількості студентів) – цілком достатньо для досягнення цілей і результатів навчання в даному дослідженні групи (за спеціальністю) навчальних програм;
- розподіл викладацького складу за віком і відсоток молодих членів професорсько-викладацького складу забезпечують стійкості (сталість) досліджень у навчальному закладі і в групі / спеціальності навчальних програм.

2.2. Фінансові ресурси навчального закладу/наукової установи:

- фінансові ресурси освітнього закладу є достатніми для проведення досліджень;
- фінансові ресурси освітнього закладу є достатніми для діяльності щодо розвитку в галузях, пов'язаних з дослідженнями;
- фінансові ресурси освітнього закладу є достатніми для підтримки розвитку професорсько-викладацького складу;
- фінансові дані, що характеризують економічну стійкість (сталість), є доступними для громадськості;
- річні звіти навчального закладу або його керівника перевіряються, якщо інше не передбачено законом.

2.3. Оцінка навчальної бази навчального закладу/наукової установи:

- навчальна база включає усі приміщення, що необхідні для докторської підготовки (навчальні аудиторії, тренінгові аудиторії, кімнати для самостійної роботи, рекреації тощо);
- навчальне середовище має достатній потенціал, враховуючи кількісний склад студентів;
- навчальне середовище оснащено відповідно до сучасних вимог: відео-проектор, Інтернет тощо;
- проведення досліджень та діяльність навчального закладу/наукової установи підтримуються сучасними рішеннями в галузі інформаційних технологій, у тому числі інформаційної системи досліджень, можливості електронного навчання і порталом зв'язку для студентів та викладацького складу;
- допоміжні послуги (структури), які підтримують дослідження: надають консультації для студентів та забезпечують необхідною документацією;

- бібліотека, яка забезпечує доступність сучасних джерел інформації та пропонує проведення досліджень з можливостями для самостійної роботи.»

Як бачимо, задля якісного забезпечення програми дослідження необхідно достатнє фінансування, потужна матеріальна база та відповідність науково-педагогічного персоналу.

«3. Оцінка стійкості (сталості), проведених досліджень»

- тенденція зміни чисельності студентів і випускників при стійкості/сталості бюджету навчального закладу протягом останніх п'яти років;
- навчальний заклад регулярно планує свій розвиток: установа має план розвитку, супроводжуваний планом дій для забезпечення стійкості як в освітній установі, так і в даній дослідницькій групі програм;
- навчальний заклад підготував фінансові прогнози для досягнення цілей, викладених в плані розвитку і зведення до мінімуму можливих ризиків (включаючи ризики, викликані демографічними тенденціями);
- здійснення плану дій аналізується, результати аналізу формують основу для планування наступного періоду розвитку;
- позитивно акредитовані дослідження є підставою для відкриття докторантури в даній дослідницькій групі програм;
- керівники докторських дисертацій активно беруть участь у дослідженнях;
- докторські дисертації під керівництвом докторів наук (професорів) з даної навчальної групи програм/спеціальності були успішно захищені.»

Третій розділ спрямований на оцінку успішності, стабільності та перспективності проведених досліджень.

В процесі оцінювання відбувається збір даних за зазначеними позиціями з коментарями та визначається результат за шкалою відповідності/наявності (три рівні: відповідає, частково відповідає та не відповідає вимогам) (Матеріали Національної незалежної агенції Естонії по забезпеченню якості вищої освіти).

Висновки та рекомендації. Зарубіжний досвід засвідчує, що для забезпечення якості докторської підготовки необхідно розробити критерії, що є основою структурованих докторських програм. Представлені в роботі матеріали Естонської Незалежної агенції забезпечення якості вищої освіти (ЕККА), можуть бути використані при створенні та оцінюванні нових докторських програм в Україні.

Отже, на нашу думку, можна окреслити декілька груп основних критеріїв забезпечення якості докторських програм:

- вимоги до здобувача ступеня доктора філософії;
- вимоги до викладацького складу (наукових керівників досліджень);

- вимоги до змісту навчальних програм та проведенню дослідження;
- вимоги до ресурсного забезпечення інституцією навчальної програми.

Сьогодні триває підготовка та обговорення проекту нового «Положення про порядок підготовки фахівців ступенів доктора філософії та доктора наук в аспірантурі (ад'юнктурі та докторантурі вищих навчальних закладів (наукових установ)». Цей

проект Положення поки ще виглядає як результат пошуків компромісу між новими вимогами Закону «Про вищу освіту» та умовами діючих аспірантур та докторантур, тому серед актуальних напрямів подальшого дослідження, на нашу думку, є проблеми пошуку оптимальних моделей (структури та організації) докторських програм відповідно Болонським принципам згідно Закону України «Про вищу освіту» 2014 р.

Література

1. **Закон України про вищу освіту:** станом на 18 вересня 2014. / Х. : Право, 2014. – 104 с.
2. **Линьова І. О.** Підходи до забезпечення якості докторських програм у європейському освітньо-дослідницькому просторі / І. О. Линьова // ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ: Теоретичний та науково-методичний часопис. – № 1. – Додаток 1: Наука і вища освіта. – Київ, 2014. – С. 234-237.
3. **Линьова І. О.** Принципи забезпечення якості докторських програм у європейському освітньо-дослідницькому просторі / І. О. Линьова // Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України». – № 3. (додаток 1): Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу». – Київ, 2014. – С. 92-94.
4. **Лобанова Л. С.** Інтернаціоналізація підготовки научних кадрів в развитих європейських странах: проблемы и уроки / Л. Лобанова // Наука та освіта, 2012. – С. 58-70.
5. **Матеріали Національної незалежної агенції Естонії по забезпеченню якості вищої освіти (ESTONIAN HIGHER EDUCATION QUALITY AGENCY – Transitional evaluation – from for standard proceeding).** – С. 1-16.
6. **Правові засади реалізації болонського процесу в Україні:** монографія / Колектив авторів: Бугров В., Гожик А., Жданова К., Зарубінська І., Захарченко В., Калашнікова С., Козієвська О., Линьова І., Луговий В., Оржель О., Рашкевич Ю., Таланова Ж., Шитікова С.; за Заг. ред.: В. Лугового, С. Калашнікової. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 256 с.
7. **Salzburg II Recommendations European universities' achievements since 2005 in implementing the Salzburg Principles.** – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eua.be/Libraries/Publications_homepage_list/Salzburg_II_Recommendations.sflb.ashx

References

1. **The Law of Ukraine on higher education:** as of September 18, 2014. (2014). X: Pravo, 104 (in Ukrainian).
2. **Lynova, I. A.** (2014). Approaches to quality doctoral programs in the European educational and research space. Vusha osvita Ukrainu: theoretical and methodical journal, № 1, Annex 1: Science and Higher Education, Kyiv, 234-237 (in Ukrainian).
3. **Lynova, I. A.** (2014). Principles of quality doctoral programs in the European educational and research space. Theoretical and methodical journal «Vusha osvita Ukrainu», № 3. (Annex 1): Thematic issue «European integration of higher education in Ukraine Bologna process», Kyiv, 92-94 (in Ukrainian).
4. **Lobanova, L. S.** (2012). The internationalization of research training in developed European countries: problems and lessons. Nayka i Osvita, 58-70 (in Russian).
5. **Materials National independent agency of Estonian to ensure the quality of higher education (ESTONIAN HIGHER EDUCATION QUALITY AGENCY - Transitional evaluation - from for standard proceeding),** 1-16 (in English).
6. **Lugovoi, V., Kalashnikova, S.** (Eds.) (2014). Legal basis of the implementation of the Bologna Process in Ukraine: Monograph. Authors: Bugrov V., Hozhyk A., Zhdanov, K., Zarubinsky I., Zakharchenko V., Kalashnikov S., et al.; by the Society. K. : SE «SPC «Priorities», 256 (in Ukrainian).
7. **Salzburg II Recommendations European universities' achievements since 2005 in implementing the Salzburg Principles.** Retrieved from: http://www.eua.be/Libraries/Publications_homepage_list/Salzburg_II_Recommendations.sflb.ashx (in English).

Линьова И. А. ОСНОВНЫЕ КРИТЕРИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА ДОКТОРСКИХ ПРОГРАММ В ЕВРОПЕЙСКОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ: ЭСТОНСКИЙ ОПЫТ

Определены основные критерии обеспечения качества докторских программ в Европейском образовательно-исследовательском пространстве. Проанализированы декларации и коммюнике Болонского процесса министров, ответственных за высшее образование, касательно Европейского пространства высшего об-

разования, положения нового Закона Украины «О высшем образовании». В статье рассмотрены критерии обеспечения качества докторских программ, которые стали основой оценивания структурированных докторских программ в Эстонии (на материалах ЕККА - ESTONIAN HIGHER EDUCATION QUALITY AGENCY).

Ключевые слова: докторская подготовка; Европейское исследовательское пространство; Европейское пространство высшего образования; компетентность; критерии обеспечения качества докторских программ; междисциплинарность; мобильность; структурированные докторские программы.

Lynova I. BASIC CRITERIA OF THE ENSURING THE QUALITY OF DOCTORAL PROGRAMS IN THE EUROPEAN EDUCATION-RESEARCH AREA: ESTONIAN EXPERIENCE

The author of this article is defines basic criteria of the ensuring the quality of doctoral programs in the European education and research area. The Declaration and communiqué of the Bologna process of Ministers responsible for higher education concerning the European Higher Education Area and the Law of Ukraine «On Higher Education» have been reviewed, analyzed and discussed. The article describes the specific criteria of the quality of doctoral program that are the basis of evaluation of structured doctoral programs in Estonia (on materials ESTONIAN HIGHER EDUCATION QUALITY AGENCY – Transitional evaluation – Form for standard proceeding). International experience shows that to ensure the quality of doctoral training necessary to develop criteria that are the basis of structured doctoral programs. Presented in the article materials of the Estonian Independent Quality Assurance Agency for Higher Education can be used for development and evaluation of new doctoral programs in Ukraine. Number of fixed criteria ensuring the quality of doctoral programs such as requirements for the degree of Doctor of Philosophy applicant, for teaching staff, for the content of educational programs and conducting research, for resource providing institution curriculum has been singled out.

Key words: criteria of the ensuring the quality of doctoral programs; doctorate training; European Higher Education Area; European Research Area; interdisciplinarity; mobility; structured doctoral programs; the third cycle of higher education.

Рецензенти

Ярошенко О. Г. – д. пед. н., проф., чл.-коресп. НАПН України,
Таланова Ж. В. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 09.03.2015

Прийнято до друку 26.03.2015

УДК378.4(492)

Л. І. Заяць

РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В НІДЕРЛАНДАХ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ У ВІТЧИЗНЯНІЙ НАУЦІ

Здійснено аналіз стану дослідження розвитку університетської освіти у Нідерландах у вітчизняній педагогічній науці, виокремлено невисвітлені раніше аспекти проблеми та окреслено завдання дослідницького пошуку в означеному напрямку. Охарактеризовано наукові праці українських вчених, які розглядають проблему розвитку університетської освіти Нідерландів у контексті вивчення вищої освіти країн Західної Європи.

Ключові слова: основні тенденції розвитку університетської освіти Нідерландів; реформування вищої освіти Нідерландів; університетська освіта Нідерландів.

Вступ. На сучасному етапі інтеграція вищої освіти стає основою всіх перетворень в освіті. В цих умовах вивчення міжнародного досвіду розбудови вищої освіти, аналіз перспективних напрямів її модернізації в розвинених європейських країнах та творче використання цього досвіду сприяють розв'язанню проблем розвитку вітчизняної вищої освіти. На думку С. Сисоевої, вивчення міжнародного досвіду є надзвичайно важливим для України, оскільки відсутність чіткої національної стратегії інтернаціоналізації освіти призводить до низького обсягу експортних

освітніх послуг, незадовільних темпів розвитку міжнародних освітніх програм і, відповідно, ускладнює ефективну інтеграцію вітчизняної освіти до загальноєвропейського та світового освітнього простору (Сисоева С., 2008, с. 6).

Погоджуємось з думкою А. Ржевської, що на сучасному етапі в умовах необхідності удосконалення системи вищої освіти доцільним є дослідження розвитку університетської системи освіти країн Західної Європи як найкращого зразка для ефективної модернізації вітчизняної системи вищої освіти (Ржевська А., 2011, с. 5). Ми